

До разової спеціалізованої
вченої ради PhD 12448
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка
(46027, вул. М. Кривоноса, м. Тернопіль)

Рецензія

на дисертацію Сиротюка Назара Васильовича
«Часопис „Руслан” у суспільному, соціально-економічному та
культурно-освітньому житті Галичини (кінець XIX – початок XX ст.)»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 032 «Історія та археологія» національного
в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» університету імені

Актуальність теми. Дисертація Н. В. Сиротюка присвячена комплексному дослідженню одного з найважливіших періодичних видань Галичини рубежу XIX–XX ст. – часопису «Руслан» (1897–1914). Актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення ролі преси як провідного інструмента націєтворення, політичної мобілізації та соціокультурної модернізації українського суспільства в умовах Австро-Угорської монархії. У період, коли українські політичні партії лише формувалися, а громадянське суспільство перебувало на етапі інституційного становлення, саме «Руслан», як орган християнсько-суспільного напрямку під проводом Олександра Барвінського, виконував функції не лише інформаційного ресурсу, а й інтелектуального, ідеологічного та організаційного центру українського руху. Дослідження досвіду цього часопису є вкрай важливим для розуміння генези української медіасфери та механізмів формування національної ідентичності.

Водночас дослідження цього часопису дозволяє глибше зрозуміти механізми формування української національної ідентичності, становлення модерної політичної думки, а також роль друкованого слова у консолідації різних соціальних груп українського населення Галичини. Особливої ваги ця проблематика набуває в контексті сучасних трансформацій медійного простору,

інформаційних викликів та необхідності зміцнення національної свідомості в умовах зовнішніх загроз. Звернення до досвіду щоденника «Руслан» дає можливість простежити витoki української журналістики як суспільно значущого інституту, виявити ефективні моделі комунікації між інтелігенцією та широкими масами, а також оцінити вплив преси на формування громадської думки.

Дослідження діяльності часопису «Руслан» є важливим не лише для реконструкції історії української преси, але й для осмислення ширших процесів національного розвитку, модернізації суспільства та становлення українського інформаційного простору як складової європейської культурної традиції.

Оцінка наукового рівня роботи. Науковий рівень дисертації Сиротюка Назара Васильовича відповідає сучасним стандартам історичної науки та свідчить про високу кваліфікацію автора як самостійного дослідника. Високий теоретико-методологічний рівень роботи підтверджується здатністю здобувача не лише реконструювати історичні факти, а й здійснювати їх глибоку концептуальну інтерпретацію. Автор розглядає часопис «Руслан» не просто як механічний збірник інформації, а як динамічну модель соціальної інженерії кінця XIX – початку XX ст. Дослідження виходить за межі вузькоспеціалізованого аналізу преси, переростаючи у масштабне вивчення інтелектуальної історії та стратегій модернізації українського соціуму в Галичині. Науковий рівень роботи підсилюється вдалим поєднанням класичних методів (історико-системний, порівняльний) із новітніми підходами. Застосування елементів контент-аналізу дозволило автору об'єктивно виміряти тематичну питому вагу різних напрямів діяльності видання, а використання просопографічного методу допомогло розкрити роль «редакційного кола» як інтелектуальної лабораторії християнсько-суспільного руху. Текст дисертації написаний фаховою мовою, з чітким дотриманням логіки наукового доведення. Кожне положення, що виноситься на захист, аргументоване конкретними фактами, статистичними даними та посиланнями на авторитетні джерела, що виключає декларативність та описовість.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше комплексно досліджено діяльність часопису «Руслан» у контексті суспільного, соціально-економічного та культурно-освітнього життя Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст., визначено основні напрями його впливу на формування національної свідомості, розвиток кооперативного руху та освітньо-культурну активність українського населення, а також виявлено специфіку редакційної політики видання у відображенні актуальних суспільних викликів і його роль у мобілізації національно-політичних ідей; поглиблено аналіз тематичного наповнення часопису, зокрема у висвітленні суспільно-політичних, соціально-економічних і культурно-освітніх питань, уточнено розуміння його впливу на розвиток української журналістики та медійного простору Галичини наприкінці ХІХ – початку ХХ ст., а також оцінку ролі «Руслана» як важливого інструменту просвітницької діяльності; набуло подальшого розвитку дослідження особливостей функціонування періодичних видань у Галичині як соціокультурного феномену, розгляд ролі преси у консолідації української громади в умовах політичної та соціальної боротьби в складі Австро-Угорської монархії, а також аналіз механізмів популяризації національних ідей у межах тогочасного медійного середовища.

Дискусійні положення та зауваження. Відзначаючи високий науковий рівень та ґрунтовність проведеного дослідження, вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та пропозиції дискусійного характеру, які не знижують загальної позитивної оцінки роботи, проте потребують додаткових пояснень:

1. У дисертації детально проаналізовано змістовне наповнення часопису, проте поза увагою автора залишилася динаміка взаємин редакції з державною цензурою. Оскільки «Руслан» займав лояльну позицію щодо Відня, було б цікаво дізнатися, чи існували випадки конфіскації номерів або вилучення окремих статей, особливо у періоди загострення польсько-українських конфліктів у Галичині. Доповнення роботи аналізом

прокурорських повідомлень про арешти накладу дозволило б чіткіше окреслити межі свободи слова, якими реально користувалося видання.

2. Автор переконливо доводить роль часопису у житті Галичини, проте, на наш погляд, дещо фрагментарно висвітлено зусилля «Руслана» щодо формування спільного соціокультурного простору з українцями Наддніпрянщини. Враховуючи особисті контакти Олександра Барвінського з київськими діячами, доцільно було б конкретизувати, чи розробляв «Руслан» окрему інформаційну стратегію для читачів поза межами Галичини з метою популяризації ідеї національної єдності.

3. Визнаючи ґрунтовність проведеного тематичного аналізу публікацій "Руслана", варто зауважити, що робота виграла б від більш детального дослідження жанрової палітри видання. У дисертації акцент зроблено переважно на аналізі змісту статей, проте поза увагою дослідника залишилася еволюція газетних жанрів (передовиць, фейлетонів, репортажів, хронік), які використовувала редакція для впливу на масову свідомість галичан.

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та свідчать про перспективність подальших розвідок у цьому напрямку.

Відповідність роботи встановленим вимогам. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, що ставляться до наукових досліджень для здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»). Усі положення, які були представлені на захист, є науково обґрунтованими, містять елементи наукової новизни та знаходять підтвердження в процесі дослідження. Автор вдало реалізував поставлену мету та визначені завдання, аргументовано та ґрунтовно викладаючи матеріал. Основні положення роботи логічно і послідовно представлені у висновках дисертації, а назва дослідження повною мірою відповідає його меті, структурі та змісту. Дисертація Сиротюка Назара Васильовича на тему «Часопис «Руслан» у суспільному, соціально-економічному та культурно-освітньому житті Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)» є завершеним науковим дослідженням, яке робить значний внесок у вивчення українського парламентаризму. Окреслені

автором наукові положення та висновки є актуальними, логічно побудованими та підтвердженими достовірними джерелами. Враховуючи наукову новизну та обґрунтованість результатів дослідження, а також відповідність вимогам до дисертацій, автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

На основі проведеного аналізу та оцінки дисертації, я, як рецензент, підтримую рішення про присудження Сиротюку Назару Васильовичу наукового ступеня доктора філософії. В цілому, дисертація є актуальним і важливим дослідженням. Автор демонструє не лише глибоке знання джерел і літератури, але й здатність до самостійної наукової роботи, а також до здійснення об'єктивного та системного аналізу складних історичних процесів.

Загальний висновок. Дисертація відповідає всім вимогам, які ставляться до наукових кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, згідно з «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року Сиротюк Назар Васильович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

Рецензент

кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Юрій Древніцький

Підпис
засвідчую:
Начальник відділу кадрів

М. Панаїт